

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: .....

PEST-BUDAI

Cím: .....

séták

Forrás: .....

Ki hogyan szórakozik?

Eltér. 1854. I. 5.

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy:

791

Hely:

/

Idő:

1854/1855

Személy:

Helyszám:

Vasárnap délelőtt lövészegyletbe megy a tisztos polgár. Hetenkint másikkal a kihívó, a mester-találattal. Aki túltesz rajta és a társakon, jutalmat kap a közös kasszából.

Budán a régi János-kórház kertjétől indult a lőtér, s a Május 1-mozival szemben lehetett a vége. (Később elkerült a Marczibányi-térre.)

Pesten elsőb a hatvani kaputól a szabóbástyáig, vagyis az Asztória Szálló körül volt polgári lőhely, a városfalon kívül. Majd belülré került, egy százesztendős pestistemető fölé, keresztbe a mostani Veres Pálné-utca kijáratánál. Ezt elvitte az 1838-as árvíz. Akkor a ligeti fasor elejébe építették díszes kapuval, oszlopsoros udvarral. Itt áldozatul esett a városrendezésnek, csak egy tér neve és a „Lövölde Udvar” feliratú bérház őrzi — a helyét.

A polgár veszni hagyta. Mert amelyik feltört, az már inkább sétakocsikázni vitte a familiát vasárnap délelőtt, düledt mellett feszítve hintájában. Akit meg ez maga alá gyűrt, az a legények mellé görnyedt a munkába, s legfeljebb ezekkel vetélkedhetett volna — a ligeti cellővöldében.

A „közönséges néposztály” a Rondella előtt sétálgatott vasárnap délután és bebetért a kódis magyar színészek teátrumába, amíg le nem rombolták 1815-ben. De

azután is itt, a mai Petőfi-tér táján „engedte szabadjára többé-kevésbé korlátolt szellemi erőit, kisajátítva magának konverzációna” a Dunapartot. (A Rondella a Régi posta-utca felső sarkán állt.)

Látjuk, ha nem is rosszindulattal, de kevés tisztelettel szól erről a népről a riporter: a kor egy „választékos műveltségű” világpolgára. „Kedvenc helyük ez az idősb és fiatal katonáknak, az idevetődő sok hajós-népnek és számtalan egyebekből álló tömegnek, amely sok nevetséges, de néha komolyra forduló jelenetet rendez, vagy vesz részt ilyenekben. Színháznak beillik sokszor a gyümölcsös, sajtos és ételárus kofák dühös szitkozódása, vagy a

foglalkozás nélküli nőszemélyeké, amint letépi egymás köntényét, kendőjét, marokra egymás haját és oly durván illetik körömmel, ököllel egymás orrát, szemét, képét, hogy az még egy rakás felhevült matrónának is tisztességére válna... A kocsmák zajos muzsikája kíséretében az eféle színjáték felkavarja a teret, ahol egész Pesten legtöbbször kell a katonai és polgári rendőrségnek hatalommal közbelépnie.”

Másképp látja bezzeg illető úr a Várban a Bástya-sétány közönségét: „A zöldelő fasor elmékedésre hívja a reggeli órákban az állam-

férfit, gondolataiba mélyedni a bölcselőt, a Múzsáknak szolgálni a poétát. Este a társas öröm hív beszélgetésre az idillikus, falusi hangulatban. Hetenkint többször a helyőség zenekara csalogatja ide az embert.”

A várbeli úri népet táncestélyekre és kártyacsatákra várták — a klarisszák volt zárdájában — az országgyűlés terméi. Ez volt a redout, vagyis vígadó, a „pékek utcájában”. A híres Bihary húzta a csárdást, valcert, menüettet.

A „közönséges nép” Buda 240 kocsmájában válogathatott, ihatta nemes Mayerffy Károly Pesten főtt sörét — a kocsmáros jóvoltából felvizezve. (Évente 23 ezer forint ára sört árult a nemes úr csak Budán, a mult század 20-as éveiben.)

Pesten a század közepén „a mozgalmas Király-utca nevezetes arról, hogy itt van aránylag a legtöbb mulató-terem, sörház, kávéház, satb., s az előttük elterülő piszok és szemét visszatartó képet nyújt... Az utca közepén azonban megragadja a figyelmet egy göth stílusban épült palota, melynek alsó termében máig is hetenkint, minden időszakban nyilvános bált tartanak, azonban ha társaságán végig nézsz, tapasztalt szemed csakhamar reá ismer az aljasabb osztályok közönségére.” (Ruháztaltnak láttuk évtizedekig a helyiséget. Most lekerült róla a portál és régi betűkkel ott áll

az apró boltívek alatt az írás: SÖRCARNOK.)

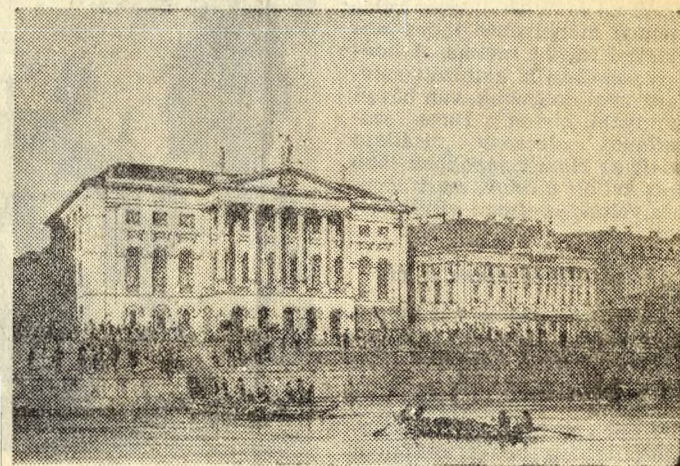
A modos polgár valóságos „szórakoztató kombinátot” kapott a Vörösmarty-téren: 1812-ben épült a 3500 férőhelyes német színház, s végebe a Redout, homlokával a Vigadó-térre, 1830-ban. (Elpusztult 1849-ben.)

Buda úri német színházát, a Várszínházat, az ezermester Kempelen Farkassal alakította II. József a karmeliták templomából. 6 forint volt az erkélypályolyülés, 15 krajcár a kakasülő. (A földszinti ülés is olcsó volt, mert még őrizte az emléket, hogy hajdan a vendégfogadók udvarán rögtönzött

magának színpadot a vándortársulat, ilyenkor a sáros udvaron a kocsisok, szőlőfálók ácsorogtak, a szállóvendégek az emeleti ablakokból vetették kegyes tekintetüket a komédiásokra, a gyerekek az istálló, tükör tetejéről lesték az ágárlást. 1760-ban a „sün“-höz címzett vendéglő udvarán, a Várban, említi először ilyen előadást a krónika.)

Három évtizedig tengették otthontalanul életüket a magyar színészek.

Nemzeti tulajdonnak mondták, tehát az övék is volt végre a Nemzeti Színház, melynek „fekvése a belvárosban kívül nem épen a legkedvezőbb” — írta szenttelen tárgyilagossággal a riporter, holott éppen

A régi pesti redout — 1845.

a kedvezőtlen fekvés hozta közelebb a külvárosi néphez.

1837-ben, a megnyitáskor, ott áll a Napszámos a színpadon, Vörösmarty előjátékában, „Zsebéből nagy bajjal vágja a garasokat, míg a körülállók jóízűen nevetnek”, s megszólal:

„Ti pénzt adatok tán az épülethez, De én a milyen cifrátlan vagyok, Ezen kezemmel, mely életmet ad,

Két álló hégig hordtam a követ, S magam tisztem érte — örömet, S néztek! a ház szép magasra nőtt!”

Talán ő is, mint katona ott ütötte el a vasárnap délután a Rondella táján a 20-as években. Harmincegy-néhány éves korában pedig ingyen hordta a követ a fundamentumhoz: tudásvágyból, lelkesedésből, hazaszeretetből.

K. L.